

Angi Vera

magyar filmdráma, 92 perc, 1979

A Vészi Endre azonos című kisregénye alapján forgatott film 1948-ban, a kommunista hatalom átvétele idején játszódik, mikor a rendszer hívei is gyakran áldozattá váltak. Az eredeti irodalmi művet hűen követő film előre vetíti az országra váró nehéz időszakot. A színes magyar filmdráma 1978-ban készült, 1979. február 8-án mutatták be.

Angi Vera, a háború után árván maradt fiatal kórházi segédápolónő történetén keresztül nézhetünk bele a szovjet mintára létrejövő diktatúra felé haladó ország történetébe. A kórházi állapotokat bíráló felszólalása után kiemelik, és jutalomból három hónapra pártiskolába küldik tanulni. Igyekszik megfelelni a párt elvárásainak, ahol az ideológiát engedelmesen kiszolgáló, a hatalomnak alávetett embert kívánnak formálni

belőle. A pártiskola olyan, mint egy laktanya, belépéskor névsorolvasás, aki elszökik, azt katonák viszik vissza, szórakozni parancsra lehet, mozgalmi dalok harsognak a hangszórókból.

Két nő van rá nagy hatással, egyikük Muskát Mária, aki nyílt, szókimondó, bátor fiatalasszony, másikuk a mozgalom régi képviselője, Traján Anna, aki merev, kemény, besúgóvá lett, s erősen befolyásolja a lányt, aki az Ő hatására feljelentővé válik, mikor egy látogatásuk során egy munkást ellenségnek nyilvánítanak. Vera beleszeret szemináriumvezetőjébe, és választás elé kerül, a vonzalom vagy a párthoz való hűség fontosabb számára. Túlságosan naiv és tiszta ahhoz, hogy rálásson, minek válhat eszközévé. A „kritika-önkritika” napján bevallja a viszonyt a pártgyűlés előtt, ezzel elárulja szerelmét, alárendelve magát a párt akaratának. Traján Anna pártfogásába veszi és elindul karrierje a pártban, újságírói állást kap.

Díjak, elismerések:

32. Cannes-i Nemzetközi Filmfesztivál (1979) – FIPRESCI-díj ; San Sebastian-i Filmfesztivál (1979) – Ezüst Kagyló – legjobb rendező díja ; Chicagói Nemzetközi Filmfesztivál (1979) – Arany Hugó-díj – legjobb játékfilm, Pap Vera – legjobb női alakítás díja ; Sao Paulo Nemzetközi Filmfesztivál (1979) – Közönség legjobb film díja ; Magyar Filmkritikusok díja (1980) – nagydíj ; David di Donatello-díj, az Olasz Filmakadémia díja (1981) ; Londoni Kritikusok Körének díja (1981) – legjobb idegen nyelvű film.

1979-ben az Oscar-díj legjobb idegen nyelvű film kategóriában neveztek, de nem került a jelöltek közé.

2012-ben bekerült az MMA tagjai által összeállított legértékesebb alkotásnak tartott „53 magyar film” közé.

Alkotók

- Gábor Pál – rendező, forgatókönyvíró
- Vészi Endre – író, forgatókönyvíró
- Selmeczi György – zeneszerző
- Koltai Lajos – forgatókönyvíró
- Kármentő Éva – vágó

Szereplők

- Pap Vera – Angi Vera, kórházi segédápoló
- Szabó Éva – Muskát Mária, művezető
- Pásztor Erzsébet – Traján Anna, újság főszerkesztő
- Dunai Tamás – André István, tanár
- Horváth László – Neubauer József, bányász
- Halász László – Sas elvtárs, a tanfolyam vezetője
- Kádár Flóra – Mikus Jánosné szövőnő
- Ráday Imre – kórházigazgató

16 éven aluliaknak nem ajánlott.

Alkotók

Gábor Pál

(Dunaföldvár, 1932. november 2. – Róma, 1987. október 21.)

Balázs Béla-díjas filmrendező, érdemes művész

Gyermekkorát szülővárosában töltötte. Iskoláit Pannonhalmán és Kalocsán végezte. A Pannonhalmi Bencés Gimnázium olasz tagozatán tett érettségi vizsga után rövid ideig segédmunkásként dolgozott, majd 1951-ben felvették a szegedi József Attila Tudományegyetemre. 1952-ben már a budapesti Eötvös Loránd Tudományegyetem hallgatója. Magyar–olasz szakon szerzett középiskolai tanári diplomát, utána egy évig tanított egy mosonmagyaróvári gimnáziumban. 1956-ban felvették a Színház- és Filmművészeti Főiskolára. 1961-ben rendezői diplomát kapott. Néhány évig asszisztensként dolgozott, közben néhány rövidjátékfilmet is készített a Balázs Béla Stúdióban. Első nagyjátékfilmjét 1968-

ban rendezte *Tiltott terület* címmel. A filmet Vészi Endre egyik novellája alapján forgatta, akivel együttműködve készítette el több későbbi filmjét, köztük a külföldön is sikerrel vetített és több díjat elnyert *Angi Verát* (1978).

1969-től Máriássy Félix tanársegédje volt a Színház- és Filmművészeti Főiskolán, majd 1972-ben tanszékvezető, 1977-ben pedig a főiskola docense lett. Az 1983-ban forgatott *Hosszú vágta* című filmjének kedvezőtlen kritikai fogadtatása miatt néhány évre visszavonult. 1986-ban készített újra filmet. Ekkor már betegeskedett. Rómában halt meg szívroham következtében, pár nappal 55. születésnapja előtt.

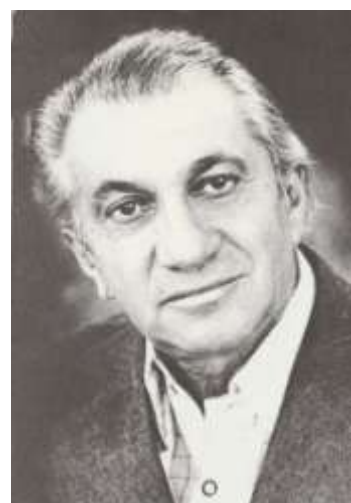
Vészi Endre

(Budapest, 1916. október 19. – Budapest, 1987. július 9.)

Kossuth-díjas költő, író

Apja szappanfőző volt. A polgári iskola elvégzése után a vésnökmesterséget tanulta ki, a Geduldiger cégnél dolgozott 1932–1938 között. 1934-től jelentek meg versei a következő újságokban: Népszava, Nyugat, Szép Szó, Pesti Napló, Magyar Csillag, Munka, Válasz. Első verseskötete 1935-ben jelent meg. 1937-től közéleti cikkei, szociográfiai riportjai láttak napvilágot. Első regénye, a *Felszabadultál* 1937-ben elnyerte a Pantheon könyvkiadó Mikszáth-díját. 1942-től munkaszolgálatos, koncentrációs táborok foglya. 1945-ben tért haza, és még ugyanebben az évben a Népszava munkatársa lett 1951-ig. 1950-ben feleségül vette Dlabola Margitot. Az Írószövetség titkára 1955–1956 között. 1956-ban lemondott tisztségéről. 1948-tól folyamatosan jelentkezett kötetekkel, hangjátékokkal, színdarabokkal, filmekkel, tévéjátékokkal: *Az elveszett fátyol* (hangjáték 1948), *A titkárnő* (színmű, 1955-ben a Katona József Színház), *Különös ismertetőjel* (film, 1955). *Angi Vera* című regényéből világsikert aratott film készült (1978), *Statisztika* című hangjátékát világszerte sugározták (1964), *Távolsági történet* című tévéjátéka (1969) elnyerte a Monte Carlo-i filmfesztivál legjobb forgatókönyv díjat, az Arany Nimfát.

A magyar novellahagyomány mesteri folytatója. *Ember és árnyék* (válogatás 1975), *Árvai bolyongásai* (válogatás 1987), *Angi Vera és a többiek* című novellagyűjteményével elindult összes műveit tartalmazó életmű-sorozat (Magvető, 1979). A Magyar Televízió portréfilmet készített róla (1981, 1986).

Koltai Lajos

(Budapest, 1946. április 2. –)

a Nemzet Művésze címmel kitüntetett, Kossuth- és Balázs Béla-díjas operatőr, rendező, érdemes művész

Gimnazistaként amatőr filmeket készített. 1964–1965-ben a Magyar Televízióban töltött egy évet segédoperatőrként, majd kameramanként. 1965-ben került a Színház- és Filmművészeti Főiskola operatőr szakára, ahol Illés György tanítványa volt. 1970-ben az *Agitátorok* című filmmel diplomázott. 1970 óta a Mafilmnél dolgozik. Kezdetben dokumentumfilmeket készített, később 3 játékfilmben mestere, tanára kameramanja volt. Az 1970-es évek magyar operatőri művészetének egyik meghatározó alakja. Kivételes képessége, hogy a

legkülönbözőbb stílustörekvésű rendezőknek is egyenrangú alkotótársa tud lenni, így a „dokumentarista” és „esztetizáló” irányzatú játékfilmművészet képi világának kimunkálásában egyaránt vezető szerepet játszhatott. Dokumentumfilmjeiben és „dokumentarista” játékfilmjeiben közvetlenül hasznosította a TV-ben szerzett tapasztalatát (szűk képkivágással mozgó kamera). Eddigi munkásságának nem elhanyagolható része a tv-játékok és tv-filmek fényképezése (különösképpen Maár Gyula, Ranódy László, Fazekas Lajos, Sándor Pál és Szabó István rendezései). Hazánkban egyedülálló módon ültette át a fekete-fehér filmezésben kialakított kompozíciós elveit a színesfilm-fényképezésbe. A sötét tónus, a félhomály elsősorban mozifilmjeiben uralkodott, ugyanakkor néhány tv-filmjében tudatosan az ellenkezőjére, a világos tónusok uralmára törekedett. Továbbfejlesztette a szórt megvilágítás külföldön és hazánkban mások által kezdeményezett módszerét: a belső terek megvilágítását illetően világviszonylatban is a legjobb operatőrök közé emelkedett. Az *Ajándék ez a nap* (1979) külön említést érdemel: kétfajta alapszín váltogatásával figyelemre méltó színdramaturgiai kísérlet. Dokumentáris szellemű alkotásai egy részében legföljebb csak uralkodó alaptónussal, szűk képkivágással operált, máskülönben a valóságos fény- és színviszonyok követésén alapuló filmképi egységteremtés útját járta. Ez utóbbi magasabb fokon – kifinomult világítástechnikával, kompozíciós tapasztalattal, csak dramaturgiailag indokolt helyeken alkalmazott effektusokkal – valósította meg a *Mephisto*-ban (1981). Tagja az Oscar-díjat osztó amerikai filmakadémiának, és az Amerikai Operatőrök Egyesületének. Egyszer javasolták Oscar-díjra, a *Maléna* című filmért. Az Oscar-díjas *Mephisto* (1981) operatőre. 2021 szeptemberétől a Színház- és Filmművészeti Egyetem osztályvezető tanára.

Selmeczi György

(Kolozsvár, 1952. március 8. –)

Kossuth- és Erkel-díjas zeneszerző, zongoraművész, karmester, operarendező, érdemes művész

Selmeczi György Kolozsváron született. Anyja Selmeczi Marcella zenepedagógus. Zenei tanulmányait már ötéves korában elkezdte, tanárai Tulogdy Sarolta, Guttmann Mihály, Szalay Miklós és Vermesy Péter voltak. 1971-ben nyert felvételt a bukaresti Zeneművészeti Főiskolára, ahol Halmos György és Oláh Tibor voltak a mesterei. 1975-ben Budapesten folytatta tanulmányait: a Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskolán, Kadosa Pálnál tanult. 1976-tól 1977-ig Párizsban Pierre Boulez, majd 1979-ben – szintén Párizsban – Daniel Charles irányításával dolgozott. Közben, 1974-től 1975-ig a kolozsvári Állami Magyar Színházban helyezkedett el karmesterként és zeneszerzőként, miközben számos rádió- és televíziófelvételt készített. 1976-ban Miskolcra költözött, ahol a Zeneakadémia miskolci tanárképző intézetében tanított. Megalakította és vezette a Miskolci Új Zenei Műhelyt, és a Miskolci Nemzeti Színház zeneigazgatója volt. Emellett még a budapesti 25. Színház zeneigazgatói posztját is betöltötte. Zeneszerzőként számos színpadi és filmzenét komponált. Az 1980-as években a budapesti Várszínház és a József Attila Színház zeneigazgatójaként tevékenykedett. Megalapította a

Mérték Egyesületet, a Vetületek Kortárs Opera Fórumot, 1989-ben Budapesten újjáalakította a Camerata Transsylvania kamarazenekart, létrehozta a Budapesti Kamaraoperát. 1995-ben megalapította az Auris Társulat és Művészeti Alkotóközösséget, melynek azóta is művészeti vezetője. 1996 és 2000 között a szolnoki Szigligeti Színház zeneigazgatója volt, miközben a Kolozsvári Állami Magyar Opera állandó vendégkarmestere, 2004-től művészeti vezetője. 2002-től a Színház- és Filmművészeti Egyetem zenei tanszékének vezetője és a Nemzeti Színház zeneigazgatója.

Szereplők

Pap Vera

(Budapest, 1956. január 27. – Budapest, 2015. április 9.)
Kossuth- és Jászai Mari-díjas színművésznő, érdemes és kiváló
művész, a Halhatatlanok Társulatának örökös tagja

Pap Vera 1956. január 27-én született Budapesten Pap János és Richter Mária gyermekeként. Gyermekkorát Kőbányán töltötte. Eredetileg bohóc szeretett volna lenni. A Színház- és Filmművészeti Főiskolán végzett 1979-ben (1975-től), és azóta volt a fővárosi Vígszínház társulatának tagja. Több filmben is emlékezetes alakítást nyújtott. 2002. március 15-én az ő főszereplésével nyílt meg az új Nemzeti Színház. 2012-től küzdött súlyos betegségével, bízott felépülésében. Kezelései alatt szinte kihagyás nélkül játszott a színpadon. 2015. február 8-án lépett utoljára színpadra, Heather Raffo *Fátyol nélkül* című drámájában, amiben Hudát alakította. 2015 tavaszán egy ausztriai klinikán vett részt kezelésen, amely sikertelennek bizonyult. 2015. április 9-én csendesen hunyt el.

Szabó Éva

(Székesfehérvár, 1943. július 4. –)
Jászai Mari-díjas színésznő

Szabó György és Szeder Zsófia gyermekeként született. 1961-1965 között a Színház- és Filmművészeti Főiskola hallgatója volt. A főiskola befejezése után 1965-1966 között a Pécsi Nemzeti Színházhoz szerződött. 1966-1968 között a debreceni Csokonai Színházban lépett fel. 1968-1969 között egy évadot a Békés Megyei Jókai Színházban töltött. 1969-1972 között a kecskeméti Katona József Színház színésznője volt. 1972 és 2014 között a József Attila Színház tagja, örökös tagja, 2014 óta a Centrál Színház társulatához tartozik.

Pásztor Erzsébet, született Pápay Erzsébet

(Budapest, 1936. szeptember 24. –)
Kossuth-, Jászai Mari- és Balázs Béla-díjas színművésznő,
érdemes művész

Édesanyja fodrásznő volt. Általános és középiskolába (Kanizsai Dorottya Gimnázium) Újpestre járt. 1955-ben érettségizett. 1959-ben végezte el a Színház- és Filmművészeti Főiskolát, ahol Szinetár Miklós volt az osztályfőnöke, akit meghatározó mestereként tart nyilván a mai napig. A mesterségre tanította még Gellért Endre, Olthy Magda és Sulyok Mária. A főiskolán változtatta nevét Pásztorra, hiszen Pápay Erzsiként már játszott színésznő Magyarországon. Az akadémia

elvégezte után a debreceni Csokonai Színház tagja lett, ahova Szendrő József szerződtette.

1961–1964 között a budapesti Petőfi Színházban szerepelt, az intézmény azonban megszűnt. 1964-ben egy évet töltött a szolnoki Szigligeti Színházban, ahova Berényi Gábor szerződtette, aki később a Játékszín igazgatójaként is többször meghívta a teátrumba szerepelni.

1965–1978 között a Pécsi Nemzeti Színház művésznője volt, ahol Sík Ferencsel és Babarczy Lászlóval dolgozott. Itt született meg lánya, Holl Henriette 1966-ban.

1978–1983 között a Mafilm társaságához tartozott, majd hosszú évekig a Madách Színházban játszott. Itt Kerényi Imre, a Madách Színház akkori igazgatója, 1993-ban nyugdíjazását kérte, nem maradhatott társulati tag, bár vendégként továbbjátszott a színházban.

2008-tól 2011-ig a Soproni Petőfi Színházban játszott, közben a Szegedi Nemzeti Színházban vendégszerepelt Székelyi József invitálására 2003 és 2008 között. Az utóbbi években a Karinthy Színházban és a Játékszínben vállalt szerepeket. 2003-tól a Turay Ida Színházban is játszik.

Alapvetően komikai tehetségét furcsa, belső indíttatású groteszk humor színezi, de a tragédia sem idegen tőle. Gyakran filmezik. A '45 utáni magyar filmtörténet egyik legfeledhetetlenebb alakítását nyújtotta a *Veri az ördög a feleségét* című film főszerepében, amelyért megkapta a Filmszemle „legjobb női alakítás” díját.

Több darabot is a pályáját meghatározó előadásaként említi, ezek közül néhányat többször is szerencséje volt eljátszani. Ilyen előadás volt *Örkény: Macskajátékában* Orbánné, a *Koldusopera*, a *Bors néni*, vagy a *Bernarda Alba háza* című darab egy-egy szerepe. A Soproni Petőfi Színház és a Turay Ida Színház örökös tagja.

Dunai Tamás

(Mohács, 1949. július 10. –)

Jászai Mari-díjas színművész, érdemes és kiváló művész

1973-ban Szegeden magyar–francia szakon végzett a JATE Bölcsészettudományi karon. 1967-től a szegedi Egyetemi Színpadon játszott. 1976-ban szerzett diplomát a Színház- és Filmművészeti Főiskolán. 1976-1992 között a budapesti Madách Színház tagja volt. 1992-től szabadúszó, Budapesten és máshol is több színházban fellép, az ország számos pontján láthatóak előadástjei. 2004-ben rendezőként is bemutatkozott az *Ez nem ugyanaz* című musicalesttel.

Horváth László

(Dombóvár, 1943. február 10. – Budapest, 1988. január 22.)

Jászai Mari-díjas színművész

1943. február 10-én született Dombóváron, ahol édesapja vasúti állomásfőnök volt. Budapesten, az ELTE Cukor utcai Gyakorló Gimnáziumában érettségizett. Középiskolásként egyetemi színpadi műsorok szereplője volt. 1965-ben végzett a Színház- és Filmművészeti Főiskolán. 1965-1967-ben a Békéscsabai Jókai Színház, 1967 és 1970 között a Kecskeméti Katona József Színház, 1970-től 1979-ig a Veszprémi Petőfi Színház, majd 1984-ig a filmgyár társulatának tagja. 1984-től a Vígszínház művésze. Markáns arculatú karakterszínész volt, magas termetű, barna bőrű, sötét hajú, bajszú, szemű férfi volt, aki filmszerepekben jellegzetes magyar típust képviselt. Hangja mély, beszédtechnikája kifogástalan.

Pályája kezdetétől filmezett, több mint harminc játékfilmben kapott szerepet. Jancsó Miklósnak szinte valamennyi alkotásában játszott. Epizódfeladatokban is megjelenítette sajátos művészi kézjegyét. A „fényes szelek” nemzedékét idézte meg az *Angi Vera* Neubauerjaként, családi emlékeiből is táplálkozhatott *A másik ember* vasutasának megformálása. Keménykötésű csikós volt a *Hosszú vágta* kockáin. Gyakran szerepelt tévéfilmekben is.

Kádár Flóra, születési neve: Horcsák Flóra Anna
(Budapest, 1928. augusztus 4. –
Budapest, 2003. január 3.)
Aase-díjas színésznő

Édesapja Horcsák Lajos péteri kántortanító, édesanyja Ohr Flóra volt. Szülei 1926. december 28-án Székesfehérvárott házasodtak össze. Édesapjának ez már a második házassága volt. Ikertestvére Horcsák Sára, aki Svédországba költözött. Budapesten született, de Hosszúberek-Péteriben nevelkedett, ahol apja tanító volt, azonban szülei 1941-ben elváltak. Keszthelyen járt kereskedelmi szakközépiskolába, ahol már belekóstolt a színjátszásba és a rendezésbe is az iskola keretei között. Kádár Flóra dolgozott Hosszúberek-Péteriben a helyi moziban, mielőtt 1949-ben felvették a Színművészeti Főiskolára, ahol 1953-ban szerzett oklevelet. A főiskolán ismerkedett meg a férjével, Fischer Péterrel (1929–2013), aki operatőr szakra járt. A házasságukból gyermek nem született. Férje az 1956-os forradalom leverése után elhagyta az országot, és Londonban telepedett le, ahol fotósként és fotóriporterként dolgozott, és az angolosított Fisher névformát használta. A kapcsolatuk végül válással végződött. Kádár Flóra a válásuk ellenére a haláláig megtartotta a férjezett nevét, a Fischer Péternét.

A Madách Színház tagja volt, innen ment nyugdíjba. A győri, a szegedi és a békéscsabai színházakban, valamint az Állami Déryné Színháznál is játszott.

Ráday Imre

(Budapest, 1905. szeptember 4. – Budapest, 1983. március 12.)
színművész, színházi rendező, főiskolai tanár, rádiós műsorvezető;
az első Kazinczy-díjjal kitüntetett színész

Apja Fekete (Schwarz) Mór (1878–1941) pesti születésű hangszerkereskedő, anyja Kun Ilona varrónő volt. Édesanyját fiatalon elvesztette, apja ismét megnősült. Imádott rajzolni és festeni. 14 évesen megnyert egy pályázatot, amelyet fiatal rajzművészek számára írtak ki. Középiskolai tanulmányai után az Iparművészeti Főiskola hallgatója lett, esténként pedig egy neves festőművész iskolájában fejlesztette tovább rajztudását. Azonban érdeklődése nemsokára a színház felé fordult: beiratkozott Rózsahegyi Kálmán színiiskolájába, ahol 1923-ban végzett. Egy évre Székesfehérvárra szerződött. 1924-től 1926-ig a Kaposvári Csiky Gergely Színház tagja volt. 1926 és 1929 között Berlinben dolgozott, az UFA Filmgyár színészeként. Még Rózsahegyi Kálmán ajánlotta a *Csárdáskirálynő* Boni gróf szerepére. A három év alatt hét némafilmet forgattak le vele, többek között az ifj. Johann Strauss életét feldolgozó film főszerepét is. Egy évig volt tagja a Belvárosi Színháznak 1929-től 1930-ig, 1930 és 1935 között a Magyar Színházban és a Vígszínházban játszott. 1930. január 4-én Budapesten kötött házasságot Erdélyi Mici színésznővel. 1939 és 1945 között zsidó származása miatt ritkán játszhatott. Egy ismerőse segítségével elutazott Hollandiába. Ott német nyelven játszotta szerepeit. 1941-ben azonban hazautazott Budapestre és itt bujkált a háború alatt. 1941. július 30-án feleségül vette Ferda Erzsébet Magdolnát, ismertebb nevén Ferda Manyit. Színészként és rendezőként került a Nemzeti Színházhoz 1945-ben. A Pesti Színházban és a Vidám Színpadon játszott 1950–51-ben, majd a Madách Színházban és a Magyar Néphadsereg Színházában játszott 1951 és 1953 között. A Színház- és Filmművészeti Főiskola tanára volt 1950-től 1956-ig. A szocialista kultúrpolitika miatt mellőzve volt a filmezésnél. A hatvanas években több lehetőséget kapott. Az ötvenes évektől több rádiós műsora volt. 1957-től 1970-ig a József Attila Színház tagja. Utolsó színházi fellépése a Thália Színházban Zsolt Béla: *Erzsébetváros* című darabjában volt, 1973-ban. A filmezést azonban még folytatta. 1983. március 12-én hunyt el Budapesten.

Érdekességek, kulisszatitkok

Tudta-e?

- A filmben a Muskát Máriát alakító színésznő, Szabó Éva a rendező felesége, akivel 1982-ben Vészi Endre egy másik kisregényét is filmre vitte Gábor Pál. Közös filmjük továbbá az 1972-ben készült *Utazás Jakabbal*.
- Ez a film a magyar filmtörténet első alkotása, amely az Egyesült Államokban felkerült a legsikeresebb filmek „toplistájára”.
- Gábor Pál a forgatókönyv írásakor a Sport Szállodába költözött, elvonult, itt egyeztetett az operatőrrel.
- Koltai Lajosnak ezzel a filmmel indul meg a nemzetközi karrierje. Egy telexet kapott Mexikóból a Hungarofilm, melyen az szerepelt „Az Angi Vera című film operatőrét keresik”, a nevét még nem tudták. Felkérték a Gaby című film operatőrének, amelynek az egyik szereplője Liv Ullmann volt. Luis Mandokival, a rendezővel később még négy filmet forgatott.
- Az utolsó jelenet forgatási helyszíne Minszk. A film végére havas tájat szerettek volna, ezért mentek oda. Az első napon próbáltak, rengeteg hó volt, ahogy elképzelték, ám másnapra kisütött a nap és elolvadt majdnem mindenhol. Bár a háttérben kicsit még havas volt a táj, de a közeli képeknél a kamera elé kellett lapátolni a havat.

Mitől különleges?

Az *Angi Vera* nyomasztó szerelmes filmben mondja el, hogyan roncsolta az emberek személyiségét a kommunizmus. Kesernyés, melankolikus szívszorító film. Az egyént átformáló, magához idomító rendszer túéles kritikája. 1948-ban játszódik, amikor a második világháború utáni, demokratikus többpártrendszer átalakult kommunista diktatúrává. Angi Vera a rideg, keményvonalas Traján Anna mellé kerül, akiből az illegalitásban töltött évek, a nyilasok előli menekülés kiölt minden emberséget. Kiképzése a spicliké: megtanulja, hogyan kell feljelenteni azokat, akiknek a véleménye eltér a pártétól, és azt is, hogy akár a szerelmet is feladja a párthűségért. A fő cél az ideológiai átnevelés, a rászoktatás az ún. önkritikára. Lényege, hogy az ember elsajátítsa a kommunista ideológiát – és az alapján magát is elítélje. Így törik meg az embert, rendelik alá a pártnak a személyiségét, a vágyait, az akaratát. A diktatúra a film végére megmutatja igazi arcát, a cél érdekében még a saját híveit is feláldozza. Az őszinte, humanista baloldaliakat kiköpi a rendszer, a karrierlétrát csak azok mászhatják meg, akiknek könnyen hajlik a gerince.

Hogyan készült?

Az *Angi Verát* a sokszínű tehetség, a méltatlanul keveset emlegetett Gábor Pál rendezte Vészi Endre azonos című kisregényéből. Az *Utazás Jakabbal* (1972) mellett az *Angi Vera* a rendező csúcsműve. A siker nyomán következő filmje az író hasonló tematikájú *Kettévált mennyezet* című kisregényének adaptációja lesz. Pár évvel később pedig egy amerikai-magyar koprodukcióban a *Hair* főszereplőjével, John Savage-dzsel is forgatott, de a *Hosszú vágta* (1979) rossz fogadtatása derékba törte a pályáját. Az *Angi Vera* fontos film a címszerepet nagyszerűen alakító Pap Veronika és az operatőr Koltai Lajos pályáján is: az ő szomorkásan fojtogató, vörösésbarna őszi képei igazán emlékezetessé varázsolják a filmet.

Egy emlékezetes jelenet

Angi Vera elkíséri Traján Annát egy párt- és elvtársukhoz. A szomszéd nyit ajtót, és beinvitálja magához a nőket, amíg az ismerősük hazaér. A jelenet tökéletesen illusztrálja, hogyan torzult kirekesztő, diktatórikus rezsimmé a munkások és a szegények helyzetének jobbítását megcélzó mozgalom. Ebben a világban már nem az számít, kinek van igaza, hanem hogy kinek van párttagsága. Csak az juthat előre, aki derék elvtárs. Aki kritikát fogalmaz meg, akármilyen jogosat, azt osztályellenségnek bélyegzik.

Történelmi háttér

Magyarország 1945–1956 között

Magyarország azt a korszakát élte, amely az ország második világháborús befejezésének aktusától az 1956-os forradalomig tartott. Magyarország 1945-ös szovjet kézre kerülése után idővel totalitárius sztálinista diktatúra épült ki az országban Rákosi Mátyás vezetésével, mely az 1956-os forradalom kitörésével ért véget.

Az Ideiglenes Nemzetgyűlés megalakítása

1944. december 2-án Szegeden alakult meg a Magyar Nemzeti Függetlenségi Front, amelyben részt vett a Magyar Kommunista Párt, a Magyarországi Szociáldemokrata Párt, a Nemzeti Parasztpárt, a Független Kisgazda-, Földmunkás- és Polgári Párt, a Polgári Demokrata Párt, valamint a szakszervezetek képviselői.

1944. december 14-én Debrecenben alakult meg az Ideiglenes Nemzetgyűlés Előkészítő Bizottsága. Egy héttel később összeült az Ideiglenes Nemzetgyűlés (elnöke: Zsedényi Béla), rá egy napra bejelentették az Ideiglenes Nemzeti Kormány (elnöke: Dálnoki Miklós Béla) megalakulását. Újabb egy hét után a kormány hadat üzent Németországnak. Az ideiglenes kormány legfontosabb intézkedései a szovjetekkel kötött fegyverszüneti megállapodás, illetve a március 17-én elrendelt földreformrendelet volt.

A II. világháború lezárása, az ország állapota

Magyarország az 1945. január 20-án aláírt fegyverszüneti megállapodás szerint újra elveszítette területeinek jelentős részét. A trianoni határokon belüli terület embervesztesége (halottak, hadifoglyok, sebesültek, elhurcoltak) 400-900 ezer fő volt. Elpusztult vagy elrabolták a nemzeti vagyont 40%-át, megsemmisült 30 ezer, súlyos sérüléseket szenvedett 48 ezer budapesti lakás. A közlekedés veszteségei is drámaiak voltak: felrobbantották a Duna és a Tisza összes hídját, elpusztult a vasúti sínhálózat 40%-a, a gyárak 90%-át érte kár. A rablásoknak és rekvirálásoknak esett áldozatul a szarvasmarha-állomány 44%-a, a lóállomány 56%-a, a sertésállomány 59%-a. A külkereskedelem mértéke az 1944-es 1753 millió pengőről a következő évre 3,7 millió pengőre zuhant. A nemzeti jövedelem 1943-44-ben 5214 millió, 1945-46-ban 2541 millió pengő volt.

1950-ben az ország 3222 települése közül 1486 községben még nem volt áramszolgáltatás, amely az ország akkori lakosságának egy ötödét tette ki és csak a települések 53,9 százalékába jutott el a villamosenergia-szolgáltatás. Magyarország elektromos energiatermelése 1949-ben 2200 millió kilowattóra volt, amit az akkori tervek szerint előbb 4270, majd 6050 kilowattórára kívántak fejleszteni.

A sztálinista diktatúra kiépülése (1945–48)

1945-ben az ország szovjet megszállás alá került. A második világháborút követően Magyarország a Szovjetunió megszállási övezetébe tartozott, kezdetben - a nyugati hatalmak követeléseinek engedve - nem vezettek be a kommunisták kizárólagos hatalmán alapuló egypártrendszer, de mindent megtettek, hogy a kommunisták minél nagyobb befolyást szerezzenek. Így – kezdetben többpártrendszer keretében – fokozatosan hozzásegítették a közvéleményben alacsony támogatottságú Magyar Kommunista Pártot a hatalom megszerzéséhez és – a baloldali szociáldemokratákkal egyesülve Magyar Dolgozók Pártja (MDP) néven – a sztálinista típusú egypártrendszerű diktatúra bevezetéséhez, amely 1949-re teljessé vált.

1945-ben az ország szovjet megszállása után az addigi illegális kommunisták a szovjet hadvezetés támogatásával gyorsan elfoglalták a rendfenntartás pozícióit.

1945. november 4-én tartották a második világháború utáni Magyarországon az első demokratikus nemzetgyűlési választást, melyet a Független Kisgazdapárt nyert meg fölényesen (57%) a három baloldali párt előtt (17% szociáldemokraták, 17% kommunisták, 7% parasztpárt). Ennek ellenére a szovjetek kikényszerítették, hogy koalíciós kormány alakuljon, a miniszteri tárcákat ne a választás arányában osszák, a kommunista párté legyen a belügyi tárca, s náluk maradjon a 45-től megszerzett fegyveres rendfenntartó testületek fölötti rendelkezés. Kovács Béla, az FKGP főtitkárának 1947. február 25-i jogellenes

letartóztatásával a kommunisták megkezdték politikai ellenfeleik kizorítását a hatalomból. Módszereik közé tartozott a politikai harc mellett a megfélemlítés, a lejáratás, koncepciós perek, emigrációba kényszerítés, esetenként az emberrablás, a fizikai megsemmisítés.

Az 1947-ben lezajló második, nyíltan manipulált, úgynevezett „kékcédulás választások” még nagyobb befolyáshoz juttatták a baloldali pártokat. A parlamenti ellenzék, a polgári pártokat felszámolták. A korábbi vezetőitől megfosztott szociáldemokrata párt és a kommunista párt 1948-as egyesülése után létrejött egypártrendszer és totális kommunista diktatúra élén Rákosi Mátyás állt.

A Rákosi-korszak

A korszakra mind a párton belül, mind országosan a féktelen terror volt jellemző. Az időszakot az ÁVO, illetve a belőle önállósított ÁVH kegyetlenkedései, a koncepciós perek, az „osztályidegen elemek” gulagszerű táborokba történő deportálása, kivégzése, illetve a párton belüli ellenzék pusztítása jellemezte, amely Rákosi Mátyás és Sztálin személyi kultuszával, erőltetett kolhozosítással és a nehéz- és hadiipar teljességgel indokolatlan és gazdaságtalan fejlesztésével párosult, ami nyomorba taszította a lakosságot.

40 ezren voltak rendőri őrizetben, illetve internálva, közel 13 ezer főt (két és fél ezer családot) kitelepítettek, kitiltottak Budapestről. 1950 és 1953 között 1 millió embert vontak ügyészi eljárás alá, minden második ellen vádat is emeltek. A rövidesen bekövetkező változások során hozott közkegyelmi rendelet 748 ezer embert érintett.

1953-ban meghalt Sztálin, és az új szovjet vezetés a miniszterelnöki tisztségről való lemondásra utasította Rákosi Mátyást, amely pozíció betöltésére a szövetkezetesítés ellenzése miatt 1949-ben a pártvezetésből kizárt agrárszakember, Nagy Imre került. Nagy Imre július 4-én bejelentette, hogy gazdaságpolitikai változtatásokat hajt végre, megszünteti a kuláklisztákat, felszámolja a törvénytelenégeket és az internálótáborokat, valamint nagyobb szerepet szán az országgyűlésnek. Rákosi Mátyás pozíciói azonban még mindig erősek voltak, hiszen az ő emberei ültek az államigazgatásban és a pártszervezetekben, de egyelőre nem mert a Moszkva támogatását élvező miniszterelnök ellen támadni.

Nagy Imre miniszterelnöksége (1953–55)

A kommunista Nagy Imre reformelképzelései első lépéseként amnesztiát hirdetett, októberben pedig ígéretéhez híven felszámolta az internálótáborokat, véget vetett az ÁVH önállóságának, a könnyű- és élelmiszeripar javára módosított a támogatások rendszerén, a parasztságot sújtó terheket mérsékelte, béremeléseket és árcsökkenéseket hajtott végre. Az életszínvonal érezhetően emelkedni kezdett.

Faludy György életrajzi regényében a recski internálótáborban az ávós őrnagy beszéde jellemzi az 1953 szeptemberi szabadonbocsátások légkörét: „A Magyar Népköztársaság nevében bocsánatot kérek öntől azért az igazságtalanságért, jogtalanságért és méltatlanságért, melyet el kellett szenvednie. ...figyelmeztetett, hogy a törvény hatévi fegyházbüntetést ír elő, amennyiben rabságunk körülményeiről, helyéről, okairól akár bármit is elárultunk. Azzal a jó tanáccsal szolgálhat, hogy a kérdezősködőket jelentsük fel, közvetlen hozzátartozóinknak pedig mondjuk, hogy tanulmányúton voltunk a Szovjetunióban.”

A törvénytelenések feltárását 1954 májusáig akadályozta meg a Rákosi-féle holdudvar, amikor is maga Hruscsov emelte fel szavát a miniszterelnök mellett. A felállított Különleges Tanács 300 politikai elítélt ügyét vizsgálta felül, köztük Kádár Jánosét és Losonczy Gézáét. Ekkorra Rákosi vonala már pártberkekben is meggyengült: 1954 októberében Nagy Imre mellé állt a központi vezetőség nagyja, amit a miniszterelnök további újításokra használt fel: közgazdászokkal az értékarányos árak megszabására és a világgpiachoz való alkalmazkodásra buzdító tervezetet dolgoztatott ki, illetve a Magyar Függetlenségi Népfrontot átszervezte Hazafias Népfronttá azzal a céllal, hogy a kommunista báb helyett szabad fórummá váljon. A demokratizálódó közélet jeleként a reformokat támogató baloldali értelmiségiekből újjáalakulhatott a hosszú ideig betiltott Petőfi Kör, amely a továbbiakban nagy társadalmi befolyásra tett szert az országban.

Kísérlet a visszarendezésre (1955–56)

A gazdasági reformokra azonban már nem jutott idő, ugyanis Rákosi ügyesen kihasználva az NSZK NATO-taggá válását követő szovjet külpolitikai váltást, elérte, hogy 1955 januárjában Moszkvába rendeljék riválisát, ahol Nagy Imre általános megrökönyödésre nem volt hajlandó önkritikát gyakorolni. Ettől függetlenül a márciusi

KV-ülés elmarasztalta a miniszterelnököt, akitől tavasszal minden tisztséget elvettek, sőt év végén még MDP-tagságát is megszüntették.

A miniszterelnök Hegedüs András lett, Rákosi híve, azonban az enyhülés légköréhez szokott közélet – elsősorban az értelmiségi Petőfi Kör – és a kiszabadult párton belüli belső ellenzék miatt nem lehetett visszastálinizálni az országot.

Rákosi helyzetét az is nehezítette, hogy Hruscsov békülni kezdett Titóval, amivel a Rajk-per jogosultságát kérdőjelezte meg, és az, hogy az SZKP XX. kongresszusa 1956 februárjában elítélte a sztálinista diktatúrát. Márciusban Rákosi beismerte, hogy Rajk László ügye provokáción alapult, és az ÁVH letartóztatott vezetőire hártott minden felelősséget. Májusban már be kellett ismernie, hogy neki is szerepe volt a bűnök elkövetésében, egyúttal az ellenállást a Petőfi Kör betiltásával próbálta letörni, ám hiába: az MDP KV ülésére érkező Anasztasz Mikojan közölte Rákosival, hogy le kell mondania párttitkári tisztségéről, amit ő meg is tett. Utóda a szintén sztálini vonalat követő Gerő Ernő lett, vagyis lényegi változás nem történt.

A magyar filmgyártás 1945-1988 között

A szocialista korszak: 1945-1988

A magyar film igazán elismert és világhírű a második világháború utáni évtizedekben lesz. A rendszerváltással lezáruló korszakban párhuzamosan alkotnak a régi iskola művészei (Gertler Viktor, Bán Frigyes, Keleti Márton) és az újak (Fábri Zoltán, Makk Károly, Jancsó Miklós, Szabó István), akik nem csak friss levegőt hoznak, de rengeteg egyéni ötlettel és új látásmóddal gazdagítják a magyar filmet. Ekkor születnek első Oscar-díjas alkotásaink, és fordul ismét a nemzetközi érdeklődés a magyar film felé. A négy évtized alatt készült magyar játékfilmek mind stílusukban, mind pedig műfajuk sokszínűségében gazdag és izgalmas textúrát mutatnak, e harmadik aranykorszak újrafelfedezése napjainkban is zajlik.

A második világháború befejezésétől a rendszerváltásig terjedő időszak, a szocialista korszak a magyar játékfilm történetének sokrétű, nemzetközi sikerekben rendkívül gazdag periódusa. Mintegy 750 nagyjátékfilm és 1000 körüli rövidfilm készült ekkor, amikor a film a magyar kultúra egyik vezető művészeti ága volt. Kezdetben az ideológia közvetítője, majd a kádárizmus, a „legvidámabb barakk” idején a másként gondolkodás, a szabadság műfaja volt, egyfajta kirakat a Nyugat felé. A korszak filmjei (filmnegatívok és Mafilm köteleskópiák) szinte hiánytalanul az archívum birtokában vannak, kivételt csak bizonyos moziforgalmazásba is került televíziós munkák képeznek (ezeket az MTVA archívuma gyűjti).

Filmplakát

Ötletek a filmnézés előtti, felvezető beszélgetéshez

Bevezetésként mutassuk be a kisregény íróját, Vészi Endrét, s a film rendezőjét, Gábor Pált. Röviden beszéljünk a film szereplőiről is. Érdemes lenne a vetítés előtti napokban az irodalmi művet elolvasatni az érdeklődőkkel, hogy a film után a két mű összehasonlítása is szóba kerülhessen.

Témajavaslatok:

- Milyen volt a választás a film történetének idején?
- Mit tud a Rákosi-korszak személyi kultuszáról?
- Mit jelent az agitáció, van-e tapasztalatuk, mennyire látják hasznosságát?
- Milyen tömegszervezetek működtek az ötvenes években?

Országgyűlési választás 1949-ben

A filmben a pártiskola diákjai tanulópárokban járnak lakásról lakásra, és a választásokról beszélgetnek az elvtársakkal, agitálnak. A pártok szövetségbe tömörülve, egyetlen listán szerepeltek, Magyar Függetlenségi Népfront néven indultak. A választási kampány mozgósító ereje, a részt vevők száma minden képeletet túlszárnyalt. Kirekesztő felfogásban zajlott, a már legyőzött gonosz, vagyis a reakciós ellenséggel és az imperialistákkal szemben. Rákosi és vezető társai semmit nem bíztak a véletlenre, a szavazás sikeréért a teljes társadalom mozgósítása volt a cél, és minden eszközt be is vetettek ennek érdekében. A hagyományos módszereket, mint a nagygyűlések tartása, rölapok terjesztése, plakátok nem tartották elégnak. Fontosabbnak tartották, hogy az emberek érezzék, figyelik őket, tudnak róluk, és számon tartják, hogy elmentek-e szavazni. Ennek a célnak voltak megvalósítói az agitátorok, az a több mint 200 ezer ember, akiket a tömegszervezetek segítségével szerveztek be és képezték ki az egyéni választási munkára. Rákosiék euforikus hangulatot akartak teremteni, melynek csúcspontja a választás napja volt, zenés ébresztővel, énekelve, zászlót lobogtatva, csoportosan szavazásra vonulókkal, utcabálokkal. Ennek a hatása meg is lett a szavazáskor.

Témajavaslatok:

- Néhány, ebben az időben készült filmet lehetne felsorolni, s azokról röviden beszélni.
- Kik voltak az ötvenes évek népszerű színészei, vannak-e kedvenceik?
- Zenés, operett és operafilmek is készültek, milyen emlékeket tudnak felidézni ezekről?

Az ötvenes években készült filmek

A filmipar államosítása 1948-ban megtörtént, külön állami vállalat foglalkozott a gyártással, s másik a forgalmazással. A forgalmazás mellett a MOKÉP a mozik üzemeltetését is ellátta, ám ez 1951-től már nem volt feladata. A filmgyártásban 1949 a fordulat éve volt, visszaesett a nyugati filmek forgalmazása. A filmek jelentősebb része szovjet és népi demokratikus országból érkezett. Az elkészített magyar filmek száma évente nem érte el a tízet. Betiltották az *Ének a búzamezőkről* és a *Mezei próféta* című filmeket, nem fejezhette be Makk Károly az *Úttörők* című filmjét. Ebben az időben mutatkozott be az ún. szocialista realizmus a filmvásznon. Az első színes film 1950-ben a *Ludas Matyi* volt. Az *Állami áruházban* megjelent a munkás, az üzem jószágos párttitkára, akik a fényes jövőről énekeltek. Homoki-Nagy István készítette 1951-ben az első színes természetfilmet, s ebben az évben aratott nagy közönségsikert Keleti Márton *Civil a pályán* című vígjátéka. A filmben szerepelt a mozi első számú sztárja, Latabár Kálmán. A következő években is megmaradt a népszerűsége, az *Állami Áruház* a slágerekké vált dalaival, a remek szereposztással, benne Latabárral szintén nagy siker volt, s még a politikai elvárásoknak is megfelelt. A történelmi filmek közül a legnépszerűbb a belső ellenséggel megtűzdelt kuruc kort felidéző *Rákóczi hadnagya* volt. Az 50-es évek közepétől változás történt, jelentősen csökkent a szovjet filmek aránya és több szórakoztató alkotást láthatott a közönség. Ezekben az években nevelődött a filmrendezők új nemzedéke, akik a magyar filmet rangra emelték a világ filmművészetében: Bacsó Péter, Kovács András, Jancsó Miklós, Makk Károly, Huszárik Zoltán.

Témajavaslatok:

- Az egészségügy területén is jellemző volt az államosítás. Mi jut eszükbe az államosításról?
- Jelentős intézményeket hoztak létre ezekben az években: Vöröskereszt, Országos Mentőszolgálat, Országos Élelmezés- és Táplálkozástudományi Intézet, Országos Onkológiai Intézet. Mi a feladatuk, szerepük az egészség megőrzésében?
- Mit jelentett akkor és mennyire fontos ma a véradás, illetve a védőoltások?

Az egészségügy helyzete az ötvenes években

A történet egy kórházi pártgyűlésen kezdődik, ahol a főszereplő segédápolóként dolgozik, az ott tapasztalt visszaélésekről mondja el véleményét.

Az állami mentőszolgálatot 1948-ban hozták létre, összevonva a Budapesti Önkéntes Mentőegyesületet és a Vármegyék és Városok Országos Mentő Egyesületét. A mentőautók száma 300 felett volt. A nagyobb egyházi kórházakat 1950-ben államosították, s létrehozták az egységes társadalombiztosítási körzeti orvosi rendszert.

A Vöröskereszt jelentősége emelkedett, mert a hatalomnak szüksége volt annak nemzetközi kapcsolataira. Alapjaiban megváltoztatták, egy olyan tömegszervezetté alakították, mint az ifjúsági vagy a nőszervezetek. Az egész országban kiépítették a szervezeteit, fő feladatai közé tartozott az elsősegélynyújtó tanfolyamok, a nővérképzés megszervezése. Fontos szerepet játszott a tömeges Vérellátó Szolgálat megszervezésében.

A nagy orvoshiány arra kényszerítette a politikai vezetést, hogy bevezessék az orvossegédképzést. Az üzemi dolgozók munkakörülményeit 1953-ban vizsgálták, ebből kiderült, hogy a gyárak fejlődése mellett elmaradt az egészségügyi feltételek biztosítása. A helyzet javítása érdekében vissza kellett adni az egészségügynek azokat az épületeket, melyeket addig más célra vettek igénybe, pl. pártiskola, tanulóotthon.

Történtek előre lépések is ebben az időszakban. Kiépült az iskola-egészségügy, nőtt a társadalombiztosításba bevontak száma. Sikerült visszaszorítani a tébécét a védőoltásoknak köszönhetően.

Ötletek a filmnézés utáni beszélgetéshez

A vetítés után beszélhetünk a kisregény és a film jeleneteinek hasonlóságairól, néhány különbséget is megemlítve.

Témajavaslatok:

- Milyen különbségeket fedeztek fel a főszereplők között gondolkodásukban, az ideológiához való hozzáállásukban? Van-e véleményük a jellemükről, cselekedeteikről?
- Milyen hatással volt a film szereplőire a kritika hallgatása és az önkritika megfogalmazása?
- Hogyan élték át az egyes emberek ezeket a nehéz esztendőket?
- Mit hallott az akkori időszakra jellemző besúgásokról, feljelentésekről, megfigyelésekről?
- Az egyének, a társadalom szereplői felelősek-e a társadalom, a történelem alakulásában?
- Az operatőr fakó, tompa színekkel érzékelteti a nyomasztó légkört, mely képsorok hatottak a nézőkre leginkább?
- Gondoljuk tovább, mi történhetett a főszereplővel az új munkahelyén?
- A film operatőrének több alkotása is nemzetközi sikereket ért el, melyeket ismerik?
- A filmben több szereplőn látunk lódenkabátot. Milyen jellegzetes ruhadarabokat hordtak azokban az időkben?
- Érdekes lenne, ha a nézők közül vállalkoznának arra, hogy a film alapján kritizálják az egyes szereplőket. Azt is meg lehetne tenni, hogy egy másik néző védelmébe venné, s ütköztethetnék a véleményüket.

A főhős Angi Vera személyisége gyenge vagy környezetének hatásai győzték le?

Hogyan lesz valakiből naiv jóhiszeműsége ellenére, vagy talán épp emiatt egy hazug rendszer kiszolgálója? Hol található az a pont személyiségében, ahol eldőli a sorsa, s döntése után nincs visszaút?

A címszereplő története morális bukásról szól, ám Vészi Endre írói erénye, hogy ennek ellenére egy összetett karaktert tudott formálni, amit a filmváltozatban a rendező is megjelenít. Vera morális ellentétje Muskát Mária alakja, amit leginkább a film végén láthatunk, mikor szerelmét elárulja, s ezt követően vezekelni próbál, elájul, meg akar halni. Muskát Mária pofonjaival igyekszik kijózanítani, s végül belőle is kifakad a sírás és ítélet: „Ezzel nincs semmi elintézve”.

A film zárójelenete is Muskát Mária tartását mutatja, mikor a dermesztő szélben kerékpárján nehezen haladó asszonyt megpillantja Vera, aki Traján Annával egy autóban hagyja el a pártiskolát és maga mögött hagyja az egyszerű tisztaságot.

Filmek az ötvenes évek társadalmi helyzetéről

Több filmet is forgattak 1978 után az ötvenes évekről. A filmek a magánélet területén is bemutatták a rendszer jellemeket torzító következményét. Bár a kényszer – enyhébb formában – a hetvenes években is létezett, ezért volt aktuális a sztálini idők megidézése. Húien megjelenítik a két évtizeddel korábbi tárgyi és környezeti valóságot, emellett érdekes történeteket mutatnak be.

A *Ménesgazda* Kovács András filmje, s Gáll István azonos című regényéből készült. A történetben mindkét oldalon az értékek pusztulása látható, azonban túlmutat az egyéni sorsokon. A becsületes emberek helyére a mindenre kapható pártkatonák állítása a nemzet szomorú sorsát is előlegezi. Akik valóban hittek a szocializmus eszméjében, egy boldog társadalom felépítésében, már sejtik a változás eljövetelét. A mai nézők már felismerik, amit ők még nem láthattak. Gábor Pál két alkalommal is foglalkozott a diktatúra időszakával, mindkét film Vészi Endre írásai alapján született. Az *Angi Vera* realista módon dolgozza fel a történetet. Nincsenek benne túlzó, látványos összecsapások, hitelesen mutatja be a gyanakvás légkörét. A film erénye a jellem fejlődésének követése, a főhős ártatlansága lassan elhalványul, s megtanulja a simulékonyság fortélyait. Másik filmje, a *Kettévált mennyezet* is szerelmi történet, de kevesebb korrajzzal. A mű értéke a központi férfiszereplő összetett, kétarcú jelleme. A film jeleneteiből többek között megismerhetjük, milyen könnyű volt elterjeszteni a rágalalmazást, a gyanúsítgatást. Kósa Ferenc *A mérkőzés* című filmjének első része feszült és a kor valóságát mutatja. A személyi kultusz nemcsak Rákosi Mátyás, hanem a helyi kiskirályok hatalmát jelentette. A mai nézők számára nehéz elhinni, hogy mindezek megtörténhettek. Sötét színeket használ ezen időszak bemutatásakor Makk Károly *Két történet a félmúltból* című filmje is. Az első történet (*Téglafal mögött*) a Rákosi-korszakban játszódik, a második (*Philemon és Baucis*) az 56-os forradalom alatt egy idős házaspár megrendítő tragédiáját vetíti elénk. Simó Sándor filmje személyes történetet mesél el, az *Apám néhány boldog éve* kevésbé komor képet mutat. Az államosítás fontos volt és sikeresen működött. Apja egy kis üzemet vezetett, boldog éveiknek az államosítás és a családfő internálása vetett véget. A naiv bizalom, a politikai tájékozatlanság ironikussá színezi az apa csendes egyéniségét. A film alaphangulata érzelmes, de nem szentimentális.

KVÍZ

- 1. Melyik évben játszódik a történet?**
  - a) 1956
  - b) 1948
  - c) 1968
- 2. A kórházigazgató szerepében melyik neves színészt láthatjuk?**
  - a) Ráday Imre
  - b) Sinkovics Imre
  - c) Kállay Ferenc
- 3. Hányan voltak a pártiskola felvételi bizottságában?**
  - a) 7
  - b) 5
  - c) 3
- 4. Ki volt, aki megszökött a tanfolyamról, s mikor visszavitték, Angi Vera felajánlotta neki segítségét a tanulásban?**
  - a) Sugár elvtárs, az öreg partizán
  - b) Mikusné elvtársnő
  - c) Neubauer József, a bányász
- 5. Folytassa a filmben elhangzó mozgalmi dal első sorát: „Szállj, te büszke ének, ...”**
  - a) ... zúgj, miként a fergeteg!
  - b) ... szállj, miként a fellegek!
  - c) ... zengj, miként az emberek!
- 6. Melyik kommunista vezető építette a film történetének idején diktatúrájának alapjait?**
  - a) Kádár János
  - b) Gerő Ernő
  - c) Rákosi Mátyás
- 7. A filmben hogyan zajlik az agitációs munka?**
  - a) az iskola udvarán a jól tanuló elvtársak párban előadást tartanak
  - b) lakásukon meglátogatnak embereket és a választásokról beszélgetnek
  - c) a rádióban hallott híreket kiválasztott párokban megvitatják
- 8. Kivel kérte magát párba Angi Vera az agitációs munkára?**
  - a) Mikus Jánosnéval
  - b) Traján Annával
  - c) Gurics Jánosnéval
- 9. Ki vette védelmébe a tanfolyam legidősebb tagját, mikor mindenki előtt bírálták?**
  - a) Muskát Mária
  - b) Angi Vera
  - c) André István
- 10. Milyen eseményen vallotta be viszonyát tanárával Angi Vera?**
  - a) a kultúrest végén
  - b) a tanfolyam zárórendezvényen
  - c) a „kritika-önkritika” napján
- 11. A határozat szerint milyen területen dolgozik Angi Vera a tanfolyam végeztével?**
  - a) sajtó
  - b) egészségügy
  - c) oktatás
- 12. A záróünnepélyen milyen tulajdonságokat emeltek ki, amiben a címszereplő fejlődött?**
  - a) műveltség, emberszeretet
  - b) kitartás, megtanult választani fontos és nem fontos közt
  - c) önzetlen, szenvedélyesen szeret tanulni

A KönyvtárMozi foglalkozásra való felkészülést segítő, valamint a film témájában megjelent dokumentumok listája

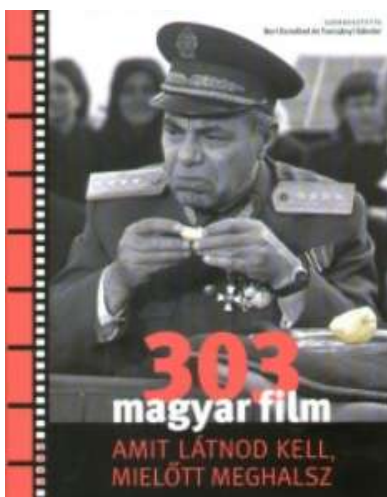
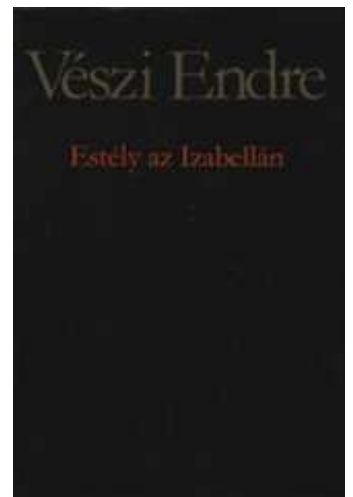
Vészi Endre: Angi Vera (Magvető Kiadó – Szépirodalmi Kiadó)

A kötetben szereplő kisregények és elbeszélések - Elveszett arcok, Angi Vera, Kettévált mennyezet, Füstszagúak, Nyárközép csodái, Vendég az esküvőn, Muslicák a liftben - a prózaíró Vészi Endre pályájának legkiemelkedőbb, legjelentősebb darabjai. A méltán népszerű írások újra és újra meggyőznek arról, hogy Vészi a műfaj legjobb mesterei közé tartozik. Jól komponált, pergő történetek, eleven, húsvér figurák, szikrázó feszültség, megrázóan emberi konfliktusok vésik emlékezetünkbe ezeket az elbeszéléseket: a koncentrációs táborból megszökött fiú történetét, aki rádöbben, hogy le kell mondania a mások élete árán vásárolt szabadságról (Elveszett arcok); a személyi kultusz léleknyomorító, olykor már tragikomikus világában botladozó Angi Vera sorsát; Jakab Juliska hűségét, tiszta emberségét, értelmes önfeláldozását (Kettévált mennyezet); vagy az egész élete nyomorúságát, minden megaláztatását egyetlen

dühös bosszúval enyhíteni vágyó öreg cseléd alakját (Muslicák a liftben). Vészi hőseinek mindig kiélezett helyzetekben, drámai konfliktusokban kell helytállniuk, számot adniuk emberségükről, jellemükről. Az Angi Verák, a Jakab Juliskák sorsa ezért tragikus és felemelő egyszerre, ezért készítenek önvizsgálatra és számvetésre mindannyiunkat. (www.antikvarium.hu)

Vészi Endre: Estély az Izabellán (Magvető Kiadó)

Mostanában többször eszembe jutott az öregedő buszsofőr, aki nehéz kocsijával üldözni kezdett egy kerékpárost a Szigeten. Akkoriban írtak róla az újságok. A fiatalember valamivel megvadította a sofőrt, és a szerencsétlen mindenáron el akarta tiporni a fiút. Az írói memóriának furcsa időritmusa van. Megesik, hogy évek múltán előhív a félhomályból egy arcot, egy mondatot, egy semmibe kapaszkodó kezét. Mondom, évek múltán kezdtem foglalkozni a dologgal, hirtelen tudni akartam, miért volt az egész „Az írói memória furcsa időritmusa” így vagy ehhez hasonlóan egy csodálatosan gazdag, embert próbálóan kemény, szívszorítóan humánus, örökre emlékezetünkbe költöző figurákkal benépesített világot varázsol elénk. Hol a szülők és inasévek szigorú emlékei, hol a légerek megrendítő, embert alázó élményei bukkannak fel, hol pedig hétköznapijaink, mai világunk számtalan kis és nagyobb konfliktusa, küzdelme. Az Estély az Izabellán című gyűjtemény kiegészíti és élesebbre rajzolja azt a képet, amely Vészi Endre novellisztikájának kialakulására és mai színvonalára jellemző. Ez a könyv az életműsorozat első köteteként közreadott Angi Vera és a többiek ikerpárja. Vészi novelláinak hőse közvetve vagy közvetlenül szinte mindig a kisember. Az alulmaradó, a megalázható, a másoknak kiszolgáltatott. Ha ilyen alakra vagy emlékre bukkan, azonnal mozdul benne az emberi-írói ösztön: hirtelen tudni akartam, miért volt az egész. (www.libri.hu)

303 magyar film, amit látnod kell, mielőtt meghalsz - szerk.: Bori Erzsébet, Turcsányi Sándor (Gabo Kiadó)

A szerzők szerettek volna kedvet csinálni, bemutatni kedvenceiket. A 303 magyar film, amit látnod kell, mielőtt meghalsz filmrajongók számára alapmű. De aki csak alkalomadtán néz meg egy magyar filmet, az is garantáltan nagy élvezettel lapozza majd végig a könyvet. A kötet időrendben sorolja fel a legfontosabb magyar filmeket, az 1916-os Obsitostól a 2005-ös Herminamező - Szellemjárásig. Szinte minden filmhez színes fotóillusztráció tartozik. Ha úgy tetszik, a posztmodern eklektika jegyében került itt egymás mellé művészfilm és tévészéria, veretes remekmű és könnyű darab, a történelmi és nemzeti önismeretet emelő dokumentumfilm és szerencsésen letűnt korokat fényező

zenés-táncos agitka. Gyerekkori kedvencek, fiatalságunk meghatározó mozgóképei, tisztelgés nagy alkotók előtt, s az ifjú titánok munkái, akik már javában dolgoznak a magyar film fényes jövőjén. Akár kedvenc magyar filmjeiről szeretne többet megtudni, akár azt szeretné eldönteni, mit nézzen meg este, ez a kötet nélkülözhetetlen olvasmánynak fog bizonyulni. Bármely oldalon is üti fel a könyvet, talál néhány olyan részletet, amelyek egész biztosan meg fogják lepni. **(A könyvben az Angi Vera című filmről is lehet elemzést olvasni.)** (www.libri.hu)

Magyar filmek 1896 – 2021 szerk. Gelencsér Gábor, Murai András, Pápai Zsolt, Varga Zoltán (MMA Kiadó)

Az első összegző és áttekintő magyar filmtörténet - lexikon formában. Összesen 516 szócikkben 269 magyar rendező valamennyi filmtípust képviselő alkotását 15 szócikkíró ismerteti.

A kézikönyv a filmeket bemutatásuk időrendjében, a korszak hazai és nemzetközi trendjei, valamint a politikai hatások kontextusában vizsgálja. A műveket egyedileg elemző-értelmező szócikkek hatásuk és jelentőségük szerint tárgyalják az alkotásokat, egyúttal adott rendező életművét és a magyar film alakulástörténetét is összefüggéseikben láttatják. A könyv fontos olvasmány a laikus érdeklődők, a témával egyetemi szinten foglalkozók és a szakma képviselői számára. (www.libri.hu)

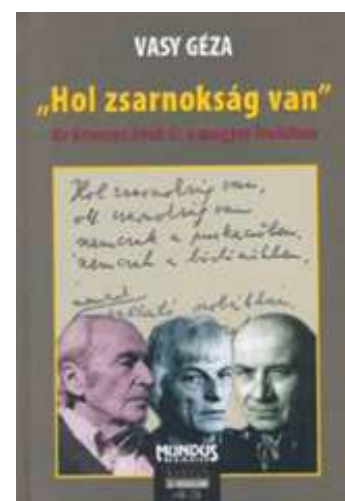

Kelecsényi László: Klasszikus, kultikus, korfestő – Magyar hangosfilm kalauz 1931-től napjainkig (Kronosz Kiadó)

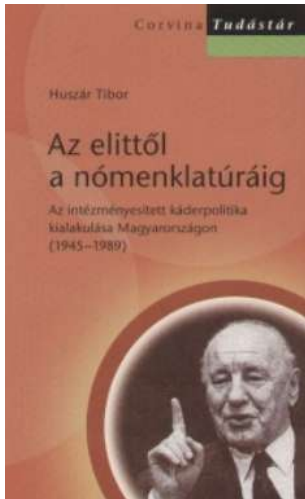
Ez a könyv a szerző magyar filmhez fűződő, állandóan újra kezdődő viszonyának gyümölcse. Több mint egy évtizede jelent meg először, s most újra olvasható, az utóbbi évek friss nyomaival, újabb filmek bemutatásával. Írója évtizedeket töltött a filmszakma különböző területein: volt tudományos kutató, dramaturg, újságíró, filmtörténész, média-tanár. Élete jelentős része mozikban telt; videotékákban böngészve meg letöltő oldalak nézegetésével zajlott. Naprakészen követi a magyar film változásait. (www.libri.hu)

Vasy Géza: „Hol zsarnokság van” – Az ötvenes évek és a magyar irodalom (Mundus Kiadó)

A kötet írásai érdekesítő elevevességgel idézi elénk az ötvenes évek világát, amelyről sokféle kép rajzolódik ki a történészek munkáiban. A szerző hozzáértéssel és átéléssel jeleníti meg, miként voltak képesek a nagy írók még ebben az elkeserítő helyzetben is kimondani az igazat: szimbolikusan, történeti témákba vagy mitikus lepelbe rejtve, vagy maradtak íróasztalfiókban, mint Illyés Gyula verse, az 1956 jelképévé vált Egy mondat a zsarnokságról. E kötet tanulmányai, műelemzéseik Illyés Gyula mellett Déry Tibor, Németh László, Lengyel József, Vas István, Nagy László, Juhász Ferenc, Fodor András, Sánta Ferenc, Utassy József, Balázs József és Nagy Gáspár munkásságával példázzák, hogy a magyar irodalom a Rákosi-, majd a Kádár-korszak körülményei között is képes volt maradandót alkotni. (www.libri.hu)

Huszár Tibor: Az elittől a nomenklatúráig – Az intézményesített káderpolitika kialakulása Magyarországon (Corvina Kiadó)

Az ELTE szociológiai professzorának könyve a magyar szocialista korszak, ezen belül főként a Kádár-kor politikai vezetőinek összetételét térképezi fel a szociológia módszereivel.

Kimutatja és megmagyarázza, milyen háttérű, milyen műveltségű, iskolázottságú rétegekből jöttek az új elit, a pártvezetés új nomenklatúrájának tagjai.

(www.bookline.hu)

Mindennapok Rákosi és Kádár korában – szerk. Horváth Sándor (Nyitott Könyvműhely)

Egy új, fiatal történész nemzedék vállalkozott a sokunk számára még személyes emlékezeti jelentőséggel bíró szocialista korszak történeti ábrázolására és értelmezésére. Miként válhatnak egy rendszer építőköveivé a mindennapi élet jelentéktelen gyakorlatai? Hogyan alkották meg a kulák fogalmát, és miként válhatott valaki kulákká? Kik a főszereplői az ügynökjelentéseknek és periratoknak? Hol húzódnak a politikai szféra határai a társadalomban? Miként hatott a Rákosi-kultusz az önéletrajzírás módszereire? Hogyan küldték „elvtársi üdvözlőket” külföldről egy szocialista nagyvállalat dolgozói? Miben érzékelték mindennapjaikban egy gyár munkásai, hogy hivatalosan az uralkodó osztályhoz tartoznak? Miként lehetett egy munkásszonyból országgyűlési képviselő?

(www.libri.hu)

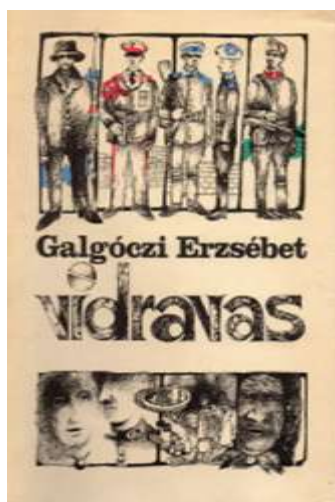
Kérdések és válaszok a Rákosi-korról 1949-1956 – szerk. Baráth Magdolna, Feitl István (Napvilág Kiadó)

A kötet közel 130 kérdésben igyekszik feleleveníteni az 1949-1956 közötti éveket Magyarországon, amelyről mindenkinek a sötét sztálinizmus, a kíméletlen terror, a padlássöprés, a kitelepítés, a munkatáborok, a koncepciós perek, a vezérkultusz jut eszébe. Ha pontosak akarunk lenni, akkor az 1949-1953-as kemény szűk öt esztendő el kell választani az 1953-1954-es olvadás idejétől. Nagy Imre új szakasznak nevezett miniszterelnöksége idejére a széles körű amnesztia, a büntetőtáborok felszámolása, a parasztság kizsigelésének megszüntetése és számukra nagyobb önállóság biztosítása, az életszínvonal szerény emelése, a személyi kultusz eltűnése volt a jellemző. 1955-ben Rákosi szovjet segítséggel visszatért a hatalomba, de már képtelen volt teljhatalmú befolyását újra megszerezni. A Szovjetunió Kommunista Pártjának XX. Kongresszusát és Hruscsov

Sztálin-beszédét követően Rákosi végleg elvesztette a belpolitikai folyamatok feletti uralmát. Gerő Ernő vette át az irányítást, és tett kísérletet a rendszer megmentésére. A hatalom erkölcsi és politikai hitelét azonban képtelen volt visszaszerezni. Ellenkezőleg, mélyült a válság. Érelődött a forradalom. (www.libri.hu)

Gáll István: A ménesgazda (Kossuth Kiadó)

A történet a déli határ közelében, egy méntelepen játszódik. A hajdani hatalmas ménesből már csak néhány csődör marad. A mén-telep dolgozói a Horthy-hadsereg tisztjei. Valamennyien gyűlölik az új népi demokratikus rendszert, élnek-halnak a lovakért és értenek is a tenyésztésükhöz. Ide küldik telepvezetőnek a pártiskolát végzett fiatal Busó Jánost, hogy legyen egy megbízható ember. Ezernyi tervvel ment a telepre, élete első önálló munkahelyére, de a volt hivatásos katonák előtt megdermedt. Itt minden a múltat idézte: a tisztek és altisztek régi rangjukon szólították egymást. Busó gyanakodva nézte őket, de azért valamit szeretne megvalósítani terveiből, szeretné felvirágoztatni a telepet. Csakhogy mindenütt falba ütközik. A tanácselnök állandóan noszogatja: leplezze már le a telepiek összeesküvését. Egyszer elkeseredésében, mert a tisztek megalázták, csakugyan felhívja a megbízóját. Éjszaka aztán meghökken, amikor a két civilruhás azt követeli tőle, nevezze meg az összeesküvőket. Aztán mégis úgy érzi, hogy szót tud érteni néhány beosztottal, s fejlődni fog a méntelep. Pedig ekkor felsőbb helyen már döntöttek: fel kell számolni a telepet. Ezt kerek-perec közlik vele. Busó igazságtalannak érzi a döntést és a tiltó parancs ellenére kimegy a telepre, hogy figyelmeztesse az embereket. Azok persze nem hisznek neki, árulónak tartják és lelövik. A tisztek és altisztek pedig elhatározzák, hogy átszöknek a határon, de a határőrök észreveszik szándékukat és halomra lövik őket. (www.libri.hu)

Galgóczi Erzsébet: Vidravas (Szépirodalmi Könyvkiadó)

A vidravas tányér alakú, nyeles, gyilkos szerszám, az apró háziállatokat pusztító kismadarak ellen használják. Az egyik téli reggel ilyen csapóvas csípi be a regény hősnőjének, Rév Orsolyának a kezét. Orsolya szüleit kuláknak nyilvánították, őt ezért kizárták a Képzőművészeti Főiskoláról. Szülőfalujában várja, hogy folytathassa tanulmányait. Hozzájuk kerül egy Pestről kitelepített idős asszony, a nemzetközi hírű geológus felesége. A tudóst szabotázs vádjával előbb halálra, majd életfogytiglani börtönre ítélték... 1952-t írunk. Embertelen rendelkezések nyomorítanak és tesznek próbára öreget és fiatalt, falusit és városlakót egyaránt. Van, aki nem bírja elviselni az új, megváltozott körülményeket, és elpusztul, fizikailag vagy erkölcsileg megsemmisül. És van, aki addig ismeretlen erőforrásokat tud fölfedezni magában. 1956 nyaráig követhetjük az eseményeket. (www.libri.hu)

Rakovszky Zsuzsa: A hullócsillag éve (Magvető)

Az ötvenes évek egy határszéli kisvárosban. Színeit vesztett környezet, a vitrinből eltűnő tárgyak, átalakított, egyre kopottabb ruhák. Egy anya és a lánya. Rakovszky Zsuzsa különleges szemléletmóddal megírt költői regényének főhőse egy gyermek, akinek szeme a világra nyílik, s ugyanazzal a kíváncsisággal figyeli a szomszéd kislány titkait, mint a felnőttek beszélgetéseit. És főhőse egy anya, egy fiatal nő, aki készül tisztességgel átbortorkálni az életem, miközben ő is, mint sokan mások a környezetében, egy másik, szabad életről ábrándozik, amely „odatúl”, a határ túloldalán várna... A hullócsillag éve a határok regénye. Anya és gyerek, férfi és nő keresi a határokat egymás között a túrhetetlenség határvidékén. (www.libri.hu)

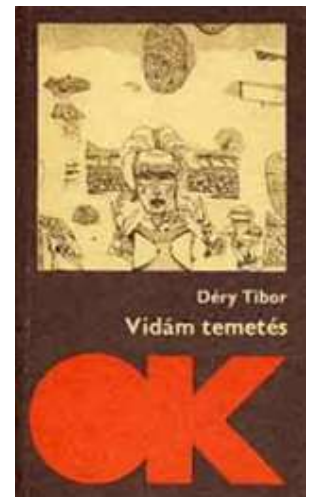

Faludy György: Pokolbéli víg napjaim (Alexandra Kiadó)

Faludy György a magyar történelem egyik legsötétebb korszakának megdöbbentő történetét írta meg Szolzsenyicin Gulágjához is hasonlított életrajzi regényében. A Pokolbéli víg napjaimban az Andrássy út 60. és Recsk poklát megjárt költő sorsát 1953-ig, a táborból való szabadulásáig kísérhetjük figyelemmel. Mindaz, ami kapaszkodót nyújtott számára a hányattatás éveiben - ösztönös életigenlése, a testi szépség és a szellemi nagyság iránti feltétlen tisztelete - mélyen áthatja anekdotáit. Kortörténeti jelentősége mellett a Faludyra oly jellemző irónia és elemi őszinteség teszi a könyvet lebilincselő olvasmánnyá. (www.libri.hu)

Déry Tibor: Vidám temetés (Szépirodalmi Könyvkiadó)

Az ötvenes évek történelmi eseményeinek emléke olyan kisregények, novellák megírására készítette Déry Tibort, amelyek nem csupán ezeknek az eseményeknek embertelen, törvénytelen, szorongató világát örökítették meg, hanem fölmutatják az emberi tartalékot, amely biztosítékot jelent az író hősei - és az olvasók - számára is, hogy az erőszak testet-lelket pusztító újjászületése ellenére mégis léteznek tartós kapcsolatok, sérülés nélküli érzelmek, emberség, tisztesség, tisztaság hangját hallató hősök. Törvénytelenység, embertelenség és tisztán megőrzött érzelmek egymással feleselve viszik előre a kötetünkben közölt öt kisregényt és novella történetét. Az ártatlanul bebörtönzött hősök és a szabadulásukat otthon váró társaik, a játékból ketrebe zárt kisgyerek és a kiszabadításáért szót emelő fiú, a haláltusa utolsó óráiban számvetést készítő haldokló és a halált leső környezet olyan ellentéteket szembesít, amelyekből a történetek záróakkordjaként mindenkor a tiszta emberség csendül ki. (www.antikvarium.hu)

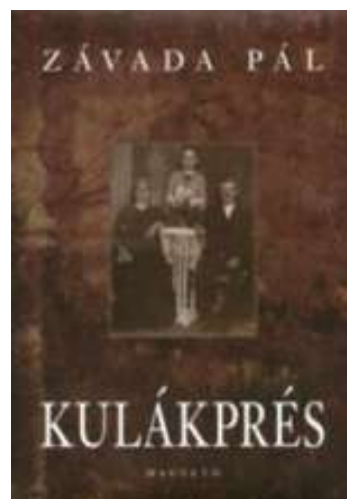

Fenákel Judit: Grófnő a répaföldön (Móra Ferenc Könyvkiadó)

Hogy miként kerülnek egy vidéki nagyváros diákjai 1952 aszályos nyarán a jánoskúti állami gazdaság répaföldjére, azt még könnyű megmagyarázni: embertelen körülmények között a tervteljesítést volnának hivatottak segíteni, noha kapához nem szokott kezük munkája nyomán több a kár, mint a haszon. De a grófnő...? Nem, nem kitelepített osztályellenség! A főhős diáklány fantáziájában jelenik meg a látóhatár szélén egy gyönyörű hintóban. Ettől kezdve Marica naponta mesél társainak, hogy elviselhető legyen durva, nyers valóságuk, s a képzelet hátán naivan repüljenek kamaszvágyaik. (www.antikvarium.hu)

Závada Pál: Kulákprés (Magvető)

A Kulákprés egy család és egy falu történetét mutatja be 1945 és 1956 között - a növekvő terhek és fogyó földek idején, a gazdálkodók kifosztásának és üldöztetésének éveiben. A falu: Tótkomlós, a főszereplők: a Závada család tagjai. Závada Pál szociográfiája a sztálinista parasztpolitika hazai fejleményeit a település, illetve a családi gazdaság sorsában párhuzamosan követi nyomon. A fényképek, dokumentumok, levelek felhasználásával írt könyv közelebb hozza a falutörténet alakjait. (www.bookline.hu)

Felhasznált irodalom, forrásjegyzék

- <https://port.hu/adatlap/film/tv/angi-vera-angi-vera/movie-7389>
- <https://filmarchiv.hu/hu/alapfilmek/film/angi-vera>
- [https://hu.wikipedia.org/wiki/Angi_Vera_\(film\)](https://hu.wikipedia.org/wiki/Angi_Vera_(film))
- https://hu.wikipedia.org/wiki/Gábor_Pál
- https://hu.wikipedia.org/wiki/Vészi_Endre
- https://hu.wikipedia.org/wiki/Koltai_Lajos
- [https://hu.wikipedia.org/wiki/Selmeczi_György_\(zeneszerző\)](https://hu.wikipedia.org/wiki/Selmeczi_György_(zeneszerző))
- https://hu.wikipedia.org/wiki/Pap_Vera
- [https://hu.wikipedia.org/wiki/Szabó_Éva_\(színművész\)](https://hu.wikipedia.org/wiki/Szabó_Éva_(színművész))
- https://hu.wikipedia.org/wiki/Pásztor_Erzszi
- https://hu.wikipedia.org/wiki/Dunai_Tamás
- [https://hu.wikipedia.org/wiki/Horváth_László_\(színművész,_1943-1988\)](https://hu.wikipedia.org/wiki/Horváth_László_(színművész,_1943-1988))
- https://hu.wikipedia.org/wiki/Kádár_Flóra
- https://hu.wikipedia.org/wiki/Ráday_Imre
- https://hu.wikipedia.org/wiki/Magyarország_1945-1956_között
- <https://filmarchiv.hu/hu/gyujtemenyek/filmgyujtemeny/jatekfilmek/a-szocialista-korszak-filmjei-1945-1988>
- Magyar filmek 1896-2021. – Budapest: MMA, 2021. – p. 418-420
- Kelecsényi László: Klasszikus, kultikus, korfestő. Magyar hangosfilm kalauz 1931-től napjainkig. – Pécs: Kronosz Kiadó, 2014. – p. 170
- 303 magyar film, amit látnod kell, mielőtt meghalsz. – Budapest: Gabo, 2007. – p. 147
- Gelencsér Gábor: Forgatott könyvek. A magyar film és az irodalom kapcsolata 1945 és 1995 között. – Budapest: Kijárat Kiadó – Kosztolányi Dezső Kávéház Kulturális Alapítvány, 2015
- Baráth Magdolna, Feitl István: Kérdések és válaszok a Rákosi-korról. 1949-1956. – Budapest: Napvilág Kiadó, 2021
- Balogh Gyöngyi, Gyürey Vera, Honffy Pál: A magyar játékfilm története a kezdetektől 1990-ig. – Budapest: Műszaki Könyvkiadó, cop. 2004. – p. 219-222

Képek

- <https://port.hu/galeria/galeria/movie-7389?openwith=65893>
- <https://port.hu/adatlap/szemely/gabor-pal/person-15555>
- https://hu.wikipedia.org/wiki/Vészi_Endre#/media/Fájl:Vészi_Endre.jpg
- <https://nfi.hu/hu/alkoto/koltai-lajos>
- <https://magyaropera.ro/tarsulat/selmeczi-gyorgy>
- [https://hu.wikipedia.org/wiki/Pap_Vera#/media/Fájl:Pap_Vera - Ez a Divat 1988 \(3\).tif](https://hu.wikipedia.org/wiki/Pap_Vera#/media/Fájl:Pap_Vera_-_Ez_a_Divat_1988_(3).tif)
- <https://www.jegy.hu/person/szabo-eva-702>
- <https://www.jegy.hu/person/pasztor-erzsi-743>
- [https://hu.wikipedia.org/wiki/Dunai_Tamás#/media/Fájl:Dunai Tamás portré, 2008.jpg](https://hu.wikipedia.org/wiki/Dunai_Tamás#/media/Fájl:Dunai_Tamás_portré,_2008.jpg)
- <http://iszdb.hu/?szemely=4011>
- [https://hu.wikipedia.org/wiki/Kádár_Flóra#/media/Fájl:Kadar Floraabrandozaskep.jpg](https://hu.wikipedia.org/wiki/Kádár_Flóra#/media/Fájl:Kadar_Floraabrandozaskep.jpg)
- <https://starity.hu/sztarok/raday-imre/eletrajz/>
- https://mandadb.hu/tetel/216303/Angi_Vera_plakat

A források megtekintésének dátuma: 2022.03.15.